

**MAKTABGACHA TA'LIMDA EKOLOGIK TARBIYANING
AHAMIYATI**

Ochilova Nazira Umarovna

Samarqand viloyati Kattaqo'rg'on shahar 19-DMTT tarbiyachisi

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimi yosh avlodni har tomonlama yetuk, ongli, ijtimoiy faol va ekologik madaniyatga ega bo'lgan inson sifatida tarbiyalashni maqsad qilgan. Ayniqsa, globallashuv, texnologiyalar rivoji va sanoat jarayonlari natijasida yuzaga kelayotgan ekologik muammolar fonida yosh bolalarda ekologik ongni erta yoshdan shakllantirish dolzarb masalaga aylanmoqda.

Maktabgacha yoshdagi bolalar tabiatga juda sezgir, qiziq, har bir hodisani sinchiklab kuzatishga moyil bo'ladilar. Shu bois bu davrda ekologik tarbiyani to'g'ri tashkil qilish ularning keyingi hayotiga katta ta'sir ko'rsatadi. Tabiatni sevuvchi, unga mehr bilan qaraydigan, ekologik madaniyatga ega shaxslarni tarbiyalash maktabgacha ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biridir.

Asosiy qism

Ekologik tarbiyaning mohiyati

Ekologik tarbiya – bu bola shaxsini atrof-muhitga nisbatan ongli, ehtiyotkor, g'amxo'r munosabatda bo'lishga o'rgatishdir. Bu tarbiya orqali bolalar tabiatni asrash, ifloslantirmaslik, resurslardan oqilona foydalanish, tabiat hodisalarini tushunishga o'rganadilar.

Shuningdek, ekologik tarbiya bolaning aqliy, axloqiy, estetik, mehnat tarbiyasi bilan bevosita bog'liq bo'lib, bu yo'nalishlarda ham katta natijalar beradi. Bola tabiatda kechayotgan hodisalarni tahlil qilish, savollar berish, sabab–natija bog'liqligini tushunishga harakat qilish orqali fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Ekologik tarbiyaning asosiy shakl va metodlari

Maktabgacha ta'lim muassasalarida ekologik tarbiya quyidagi asosiy shakllarda amalga oshiriladi:

Ekokuzatishlar

Bola bilan birgalikda daraxtlar, qushlar, jonivorlar hayoti, ob-havo hodisalari kuzatiladi. Masalan, daraxt barglarining sargʻayishi, bulutlar harakati, qushlarning uchish yoʻnalishi haqida suhbatlar oʻtkaziladi.

Tajriba va amaliy ishlar

Bolalar urugʻ ekish, gullarga suv quyish, tabiat burchagida jonivorlarga qarash, chiqindilarni saralash kabi amaliy mashgʻulotlarda ishtirok etadilar.

Mavzuli suhbatlar

“Tabiatni asraylik”, “Suvni tejash”, “Yashil oʻsimliklar – hayot manbai” kabi mavzularda suhbatlar orqali ekologik tushunchalar singdiriladi.

4. Adabiy-badiiy vositalardan foydalanish

Ekologik mazmundagi ertaklar (“Suv tomchisi sarguzashti”), sheʼrlar, hikoyalar bolalarga oʻqib eshittiriladi. Bu orqali estetik tarbiya bilan birga tabiatga muhabbat uygʻotiladi.

5. Ekskursiyalar va tabiat qoʻyniga chiqish

Dala, bogʻ, soy boʻyi, bogʻcha atrofiga sayrlar orqali bolalar tirik tabiatni bevosita kuzatishadi.

6. Tabiat burchagi tashkil etish

Tabiat burchagida bolalar oʻsimlik va hayvonlarga qaraydilar. Masʼuliyatli navbatchilik vazifalari yuklanadi.

Amaliy misollar va metodik yondashuv

Bogʻcha guruhlarida quyidagi mavzular asosida tadbirlar va mashgʻulotlar tashkil qilinadi:

"Gulni kim sugʻoradi?" – gul ekish va sugʻorish amaliyoti orqali bolalarga mehnatga oʻrgatish

"Daraxtga gʻamxoʻrlik" – barg toʻplash, butalarni tozalash orqali ekologik masʼuliyat

"Quyosh va yomgʻir doʻstligi" – suv aylanishi haqida suhbatlar

"Yomgʻir tomchisi sarguzashti" – ertak asosida sahna koʻrinishi

Tarbiyachilar bolalarning yoshiga mos metodik yondashuvlarni qoʻllashlari

lozim. O'yin, tajriba, rasm chizish, suhbat va ekskursiya usullari bolalar uchun eng samarali vositalardan hisoblanadi.

Ota-onalar bilan hamkorlik

Ekologik tarbiyada ota-onalarning roli katta. Bog'cha jamoasi ota-onalar bilan quyidagi yo'nalishlarda ishlashi maqsadga muvofiq:

Tabiatni asrash haqida ota-onalar uchun targ'ibot ishlari

Uy sharoitida ekologik faoliyatlar: gul ekish, chiqindilarni ajratish

Bolalar bilan birga ekskursiyalarda qatnashish

Ekologik tadbirlarda ota-onalarni faol ishtirokchi sifatida jalb etish

To'g'ri tashkil etilgan ekologik tarbiya natijasida quyidagi yutuqlarga erishiladi:

Bola atrof-muhitga befarq bo'lmaydi

Kuzatish, tafakkur, tahlil qilish ko'nikmalari rivojlanadi

O'z fikrini ayta oladigan, mustaqil qaror chiqaradigan shaxs shakllanadi

Tabiatni himoya qilishga daxldorlik hissi paydo bo'ladi

Bu ko'nikmalar bolaning nafaqat hozirgi, balki kelajak hayotida ham asqotadi.

Xulosa

Maktabgacha ta'limda ekologik tarbiya — bu oddiy mashg'ulot emas, balki bola dunyoqarashini shakllantiruvchi, uni ongli, vijdonli va mas'uliyatli inson sifatida tarbiyalovchi muhim bosqichdir. Bu tarbiya orqali bola tabiatni anglaydi, sevadi va uni himoya qilishga intiladi. Kelajakda atrof-muhitni muhofaza qiladigan, ekologik madaniyatga ega avlodni tarbiyalash bugungi tarbiyachining zimmadagi vazifasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimova M. Maktabgacha yoshdagi bolalarni ekologik tarbiyalash. — Toshkent, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, 2020-yil.
3. Maktabgacha ta'lim vazirligi uslubiy qo'llanmalari, 2022–2024 yillar.
4. Internet manbalari:

www.edu.uz

www.ziyonet.uz

Kalit soʻzlar:

Ekologik tarbiya, maktabgacha ta'lim, tabiatni asrash, ekologik madaniyat, ekokuzatish, bola tarbiyasi, tabiat burchagi, ekskursiya, axloqiy tarbiya, ekologik ong.